ANNIKA DEVROE

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

HAMONT-ACHEL, DORPSSTRAAT

A. DEVROE

MEI 2020

COLOFON

Project

Archeologienota – Hamont-Achel, Dorpsstraat

Opdrachtgever

JAGO nv
Dorpsstraat 30
3930 Hamont-Achel

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv
Langeneikenstraat 3
3582 Koersel
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE 0680.617.128

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2020 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

Inhoud 0
1. Gemotiveerd advies 1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem 2
2.1. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken 2
2.1.1. Proefsleuvenonderzoek 3
2.1.2. Voorwaarden proefsleuvenonderzoek 5
2.2. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk 5
3. Figurenlijst 6

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Het projectgebied is in het centrum van Achel. In het oosten grenst het aan de Dorpsstraat, in het westen aan de Meester Saklaan. Het projectgebied is deels verhard en bebouwd, deels braakliggend.

Het Digitaal Hoogtemodel en de hoogteprofielen tonen dat het projectgebied zich op ca. 36,3-37,1 m TAW bevindt. Het projectgebied ligt in een licht heuvelachtig gebied waarbij verschillende noord-zuid georiënteerde waterlopen de iets hoger gelegen zones insnijden. Op ca. 530 m ten westen van het projectgebied stroomt De Vliet, op ca. 925 m ten oosten de Warmbeek. Bodemkundig gezien zijn plaggenbodems aanwezig. Landschappelijk (op een iets hoger gelegen rug tussen twee waterlopen) en bodemkundig (matig droog; plag) kan de ligging als gunstig beschouwd worden. In het kader van steentijdsites is de ligging minder ideaal aangezien deze zich dichter naar de waterlopen toe zullen bevinden.

In de omgeving is nog maar weinig archeologisch onderzoek uitgevoerd. De gekende vondstlocaties betreffen grotendeels toevalsvondsten en sites op basis van cartografische bronnen. Het ontbreken van archeologische sites in de zeer nabije omgeving heeft dan ook te maken met het ontbreken van systematisch onderzoek. De geschiedenis van Achel gaat minstens terug tot de 11de eeuw. De ligging van het projectgebied in de dorpskern kan dan ook als interessant gezien worden. Bovendien is de archeologische kennis van dorpskernen vaak onderbelicht omdat er zelden grote ontwikkelingen gebeuren. Er is dus reeds snel kenniswinst bij dergelijk onderzoek.

Op basis van de gegevens kunnen archeologische sporen verwacht worden vanaf de metaaltijden, met een hoger potentieel voor sporen uit de volle middeleeuwen.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen archeologische resten niet uitgesloten worden. Er kunnen sporen verwacht worden vanaf de metaaltijden.

In hoeverre de huidige bebouwing en verharding de ondergrond verstoorde is niet geweten.

De geplande werken voorzien in de afbraak van de aanwezige gebouwen (met uitzondering van het magazijn) en de uitbraak van de verhardingen. Er zal een nieuw gebouw opgericht worden met omliggende parking. Het terrein zal licht opgehoogd worden en de bodemingrepen zullen grotendeels 40 tot 80 cm diep gaan. De impact op het archeologisch niveau zal, afhankelijk van de dikte van de plag, mogelijk vrij beperkt blijven.

Gezien het archeologisch potentieel, de onduidelijkheid over de bestaande verstoringen, de geplande werken en het potentieel op kenniswinst is bijkomend onderzoek noodzakelijk. Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen gezien de nog aanwezige bebouwing en verharding.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Locatie: Provincie Limburg, Hamont-Achel, Dorpsstraat
Bounding box: punt 1 (NW) – X 227384,396 Y 216570,619
Punt 2 (ZO) – X 227538,808 Y 216467,085

Kadaster: Hamont-Achel, afd. 2, Achel, sectie C, percelen 224n (partim), 225k2, 225l2, 225r2, 227g, 227h, 228a2, 228b2, 228e2 (partim), 228z

Oppervlakte projectgebied: ca. 5856 m²
Oppervlakte geplande werken: ca. 5446 m²

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. © AGIV

2.1. ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek kan nuttig zijn op zeer grote terreinen waar grote structuren zoals brede grachten, wallen en stenen constructies verwacht worden. Aangezien de verwachting van type sporen momenteel vrij laag is, kan het zijn dat het onderzoek weinig oplevert. Bovendien kan bij dit type vooronderzoek de afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden en dienen er bijkomend proefsleuven aangelegd te worden. Op basis van de kosten-batenanalyse wordt dit onderzoek niet voorgesteld.

Een veldkartering is vooral nuttig op landbouwgronden die net geploegd werden. Dit is hier niet het geval en bovendien is dergelijke methode goed voor vondstrijke sites, maar vondstenarme periodes worden via deze methode niet aangetroffen. Gezien de aanwezige verharding wordt dit onderzoek niet uitgevoerd.

Op basis van het bureauonderzoek lijkt het projectgebied mogelijk verstoringen te kennen. Een landschappelijk bodemonderzoek zou hier meer uitsluitsel kunnen over geven, net als over de gaafheid van het bodemprofiel. Een duidelijk beeld van de bodemopbouw kan echter beter verkregen worden uit de profielen in een proefsleuvenonderzoek dan in boorkernen.

Onderzoeken in functie van steentijd (landschappelijk/verkennend/waarderend booronderzoek, proefputten) zouden nuttig kunnen zijn aangezien steentijdvondsten niet uitgesloten kunnen worden. Op basis van de landschappelijk en bodemkundige gegevens lijkt het projectgebied echter niet ideaal gelegen te zijn voor het aantreffen van dergelijke sites (verdere afstand tot waterlopen). Gezien het laag potentieel voor steentijdsites wordt hier geen verder onderzoek naar uitgevoerd.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt dan ook een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven geadviseerd. Op deze manier kan meteen een goed beeld verkregen worden van het archeologisch potentieel en eventuele verstoringen.

Om archeologisch potentieel van het projectgebied te beoordelen, wordt een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven aanbevolen. Het is de meest efficiënte methode (kosten/baten) om de aanwezigheid van sporensites uit te sluiten. Er wordt nagegaan indien en op welke diepte archeologische niveaus en sporen aanwezig zijn. Tegelijkertijd wordt het potentieel op kennisvermeerdering ingeschat en de natuurlijke bodemopbouw beschreven.

2.1.1. PROEFSLEUVENONDERZOEK

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein. Op basis van het bureauonderzoek kon niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet, maar via dit onderzoek kan het archeologisch potentieel nagegaan worden.

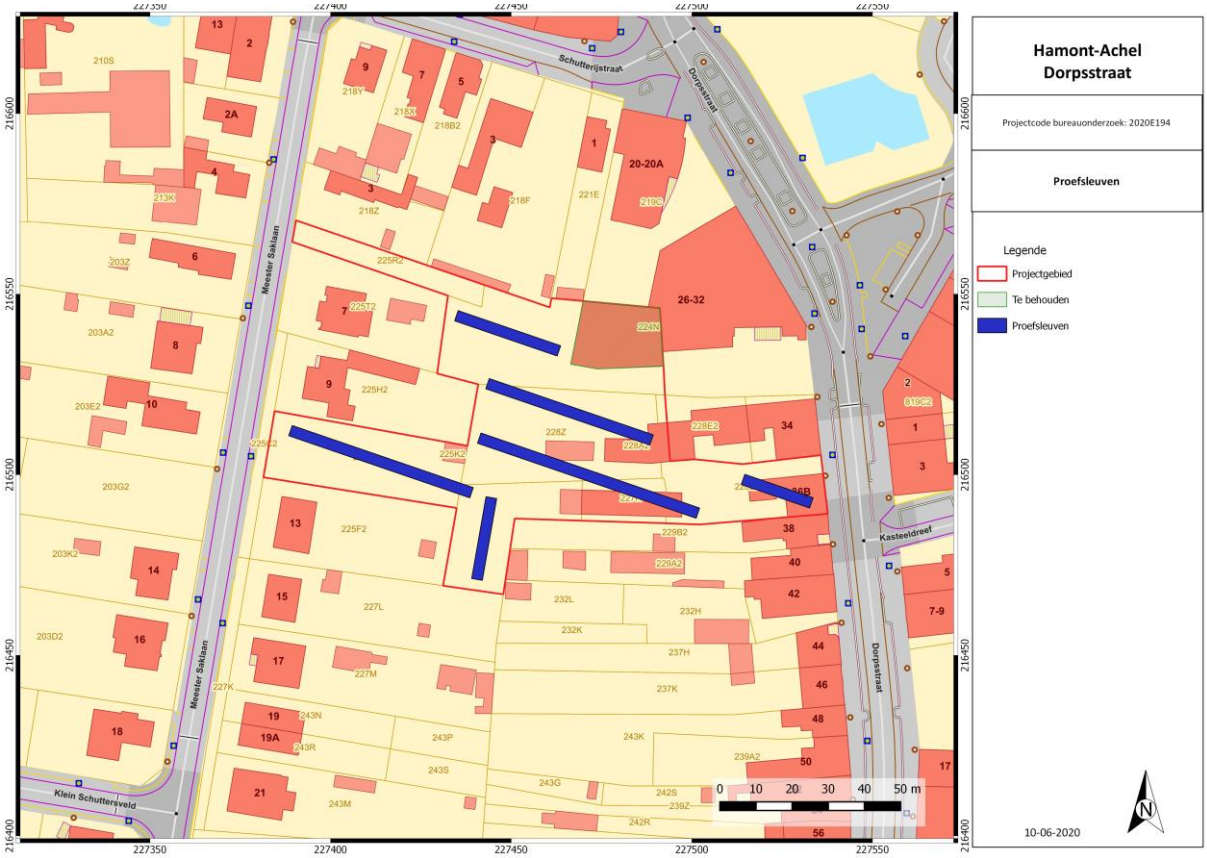
Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem , beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de (partiële) afwezigheid van archeologische sporen?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

Het onderzoeksgebied (ca. 5446 m²) zal door middel van parallelle continue proefsleuven onderzocht worden. Ter hoogte van het gebouw dat behouden blijft worden geen sleuven voorzien. Ook de noordelijke toegangsweg dient gevrijwaard te blijven.

Er wordt voorgesteld om de sleuven noordwest-zuidoost te oriënteren. De sleuven hebben een breedte van 3 m. Eén sleuf wordt om praktische reden noord-zuid georiënteerd. De maximale afstand bedraagt maximaal 15 m van middelpunt tot middelpunt. Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Een keuze voor of tegen het aanleggen van dwarssleuven en/of kijkvensters wordt gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Kijkvensters en/of dwarssleuven kunnen bijvoorbeeld aangelegd worden om na te gaan of aangetroffen paalkuilen deel uitmaken van een structuur, maar kunnen evenzeer aangelegd worden om een meer exacte afbakening van een archeologische site te bekomen. Indien zou blijken dat het terrein grondig verstoord werd, wordt door middel van proefputten nagegaan of de volledige zone verstoord werd.

Figuur 2: Voorstel proefsleuvenplan.

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om ter verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Er worden verspreid over het terrein minimaal twee profielputten aangelegd. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitenzone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.1.2. VOORWAARDEN PROEFSLEUVENONDERZOEK

Vooraleer het proefsleuvenonderzoek kan plaatsvinden dient het onderzoeksgebied bouwrijp te zijn. De aanwezige verhardingen worden voorzichtig verwijderd. Diepere nutsleidingen dienen te blijven zitten. De bebouwing wordt verwijderd tot net onder de vloerplaat. Eventueel aanwezige dieper gelegen (kruip)kelders, funderingen en putten dienen te blijven zitten tot na het archeologisch onderzoek.
Andere elementen die het proefsleuvenonderzoek belemmeren zoals woekerende begroeiing, kleine constructies, storthopen, zandbergen etc… dienen verwijderd te worden. Indien bomen gerooid worden dienen deze gekapt te worden tot het maaiveld; de stronken dienen te blijven zitten.

2.2. VOORZIENE AFWIJKINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. © AGIV 2

Figuur 2: Voorstel proefsleuvenplan. 4